

»Marija - model vjere«

Stručni članak

Predavanje je podijeljeno u četiri dijela. U prvom ću govoriti o vjeri općenito. U drugom dijelu ukratko ću prikazati što važniji dokumenti Crkve, od Drugog Vatikanskog koncila pa nadalje kažu o Mariji kao modelu i uzoru vjere. U trećem dijelu djelu ćemo promišljati o Marijinoj vjeri s osvrtom na Elizabetin pozdrav: *«Blažena ti što povjerova da će se ispuniti što ti je rečeno od Gospodina»* (Lk 1,45), a u četvrtom ćemo razmišljati o tome kako nam Marijina vjera može pomoći u konkretnom životu.

Papa u miru Benedikt XVI. 11. listopada 2012. otvorio je jubilarnu Godinu vjere koja je uistinu godina milosti za cijelu Crkvu, a trajala je do svetkovine Krista Kralja 24. studenog 2013. *Tom prigodom Sveti Otac je uputio i Apostolsko pismo u obliku motuproprija.* Učinio je to na spomen pedesete obljetnice otvorenja Drugog vatikanskog koncila i dvadesete obljetnica izlaska Katekizma Katoličke Crkve, kao ploda saborskih nastojanja. Ta godina bila nam je svima prilika da pročistimo, obnovimo i ojačamo svoju vjeru, u čemu je pred nama stajala i još uvijek stoji Marija kao model i primjer autentične vjere. Ona u nauku Crkve kao i u našem kršćanskom iskustvu nije neka sporedna figura, jer ne možemo biti autentični kršćani ako ne poznamo i štujeemo našu nebesku majku Mariju; ako nedostaje marijanska duhovnost jer nas nitko ne može bolje od Marije uvesti u poznavanje Kristova otajstva.

1. Što je to vjera?

Vjera je povjerenje u Boga i istovremeno poslušnost Bogu, čovjekov odgovor na Božju objavu. To je poslušnost s kojom se čovjek slobodno predaje cijelim svojim bićem Bogu koji se objavio u Isusu Kristu. Vjera znači dopustiti da se prepustimo u Božje ruke, predajući se i povjeravajući se njemu u svemu. U Starom zavjetu je opisana povijest Saveza koji je Bog htio sklopiti s izraelskim narodom polazeći od povijesnog poziva Abrahamu sve do dolaska Mesije. Vjera je pozitivan odgovor i prihvaćanje ovog dragocjenog plana spasenja koji nam dolazi od našeg Spasitelja.

«Više od jednostavnog znanja o Bogu, vjera je živi susret s njim. Kroz vjeru Boga upoznajemo i volimo, Boga koji nam se otkriva životom, smrću i uskrsnućem Kristovim te nam na taj način otkriva najdublji smisao i istinu našeg ljudskog postojanja. Vjera nam nudi sigurnu nadu i smjer usred duhovne zbrke našeg vremena. Ispred svega drugoga, vjera je božanski dar koji nam omogućava otvoriti srca i umove Božjoj riječi, i preko krštenja, sudjelovati u njegovom božanskom životu unutar crkvene zajednice. Ipak, vjera je i istinski ljudski čin, uključuje našu inteligenciju i slobodu», kaže papa u miru Benedikt XVI. Blažena Djevica Marija je svojim pozitivnim odgovorom Anđelu Gabrielu: «Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po riječi tvojoj» (Lk 1,38), postala aktivna sudionica u ostvarivanju Božjeg nauma spasenja. Marijina je vjera prethodila utjelovljenju Sina Božjega, tako da je Marija čvrsto smještena u povijest spasenja (usp. LG 55-59), počevši od njezinih početaka. Sudjelovati i dijeliti istu vjeru u Krista moguće je zato jer je upravo On temelj te iste vjere, koji se proteže u vremenu i prostoru svojim djelima ljubavi i spasenja po svom mističnom tijelu koje je Crkva. Vjera svakog vjernika nije pojedinačni čin nego se rađa u Crkvi, razvija se u Crkvi i obuhvaća cijeli svijet. „Vjera nije neka dekorativna, ukrasna stvar; to nije urešavanje života s malo religije, kao da je on torta pa ju se ukrasi šlagom. Ne! Vjera zahtijeva da izaberemo Boga kao temeljno mjerilo života; a Bog nije prazan, Bog nije neutralan, Bog je uvijek pozitivan, Bog je ljubav, a ljubav je pozitivna!”, poučava nas papa Franjo.

Vjerovati općenito znači slobodno prihvatiti izjavu neke osobe u povjerenju prema njoj. Kod vjere se radi uvijek o odnosu između osoba koji stoji ili pada s vjerodostojnošću onoga kojem se vjeruje. Po tome se vjera razlikuje od dokazanog znanja ili od neutemeljenog slijepog vjerovanja. Vjerom se otvaramo božanskom životu jer nam pomaže da uđemo u zajedništvo s Gospodinom, kome možemo slobodno reći: Ti si moj Gospodar i Gospodin, a on nam može reći: Ti si moj ljubljani sin, moja ljubljena kći. Vjerom se čovjek u slobodi potpuno predaje Bogu. To je naše 'DA' Bogu koji se objavljuje, koji se predstavlja i koji nam govori. To je jedan temeljni, odlučni čin po kome svaki čovjek prihvaća objavu spasenjskog nacrtu u Kristu Isusu, umrlom i uskrsnom, koji nam daruje Duha Svetoga. To je Radosna vijest, Evanđelje kojem se otvaramo izgovarajući Vjerovanje koje uvijek iznova ispovijedamo na svakoj nedjeljnoj misi. Sve ovo ujedinjujemo zajedno kad činimo znak križa, znak kojim je obilježen svaki kršćanin na krštenju, a koji činimo na početku svakog dana koji započinjemo molitvom, na početku mise, blagoslova, posla, a sa znakom križa završavamo dan.

2. Govor o Marijinoj vjeri u dokumentima Crkve od Drugog vatikanskog koncila do naših dana

Crkva je u svom učiteljstvu od početka promišljala o ulozi, značenju, štovanju i vjeri Blažene Djevice Marije. Marija je u potpunosti slobodi prihvatila Božji plan

koji joj je namijenila Božja milost, začela je Sina Božjega i darovala mu život kojim je postao dio čovječanstva, jedan od nas, u svemu nam jednak osim u grijehu.

2.1. Drugi vatikanski koncil (1962.-1965.)- *Lumen gentium*, VIII. poglavlje

Osmo poglavlje Dogmatske konstitucije o Crkvi *Lumen gentium* (1964.) Drugog vatikanskog koncila nosi naslov: *Blažena Marija Bogorodica u misteriju Krista i Crkve*. Već samim naslovom željelo se pokazati kako je mariologija utkana u kristologiju i ekleziologiju, pokazujući tako jedinstvenost i postupnost Božjeg zahvata u povijesti spasenja. Upravo je ovaj dokument bio poticaj za obnovu mariologije odgovarajući na izazove tadašnjeg vremena te stoji i danas pred nama kao neiscrpno nadahnuće i daje usmjerenje za mariologiju naših dana. U njemu je napravljena potpuna sinteza dotadašnje mariologije, u kojem je Marija predstavljena kao otajstvo – tajna milosti i vjere koju ona nije stekla jednom zauvijek nego je *napredovala na putu vjere* i vjerno je sačuvala svoje sjedinjenje sa Sinom sve do križa, gdje je, ne bez Božjeg nacrt, stajala (usp. Iv 19,25), sa svojim Jedinorođencem mnogo trpjela i materinskim se srcem pridružila njegovoj žrtvi...» (LG, br. 58).

Bogorodica je tip Crkve, kako je učio već sv. Ambrozije, tj. u redu vjere, ljubavi i savršenog sjedinjenja s Kristom (LG br. 63). Marija, koja po svom tijesnom sudjelovanju u povijesti spasenja, u sebi na neki način sjedinjuje i odražuje najveće istine vjere, i dok se o njoj propovijeda i dok joj se iskazuje štovanje, ona vjernike zove k svom Sinu, k njegovoj žrtvi, ljubavi k Ocu. «Dok je Crkva u blaženoj Djevici već došla do savršenosti, po kojoj je bez ljage i nabora (usp. Ef 5,27), kršćani se još trude da rastu u svetosti pobjeđujući grijeh; i zato dižu svoje oči k Mariji, koja sja kao uzor kreposti pred svom zajednicom odabranih» (LG, br. 65). Cilj II. vatikanskog koncila nije bio izreći sve o Mariji jer bi to bilo nemoguće, nego je cilj bio odrediti njezin položaj i ulogu u Crkvi.

2.2 Marialis cultus

Deset godina nakon Drugog vatikanskog koncila papa Pavao VI. izdaje encikliku *Marialis cultus* (1974.) o ispravnom štovanju Blažene djevice Marije koja je zajedno sa VIII. poglavljem dogmatske konstitucije *Lumen gentium* postala uporišna točka mariologije nakon Drugog vatikanskog koncila. Enciklika je preuzela i precizirala neke aspekte iz VIII. poglavlja. U broju 35. se kaže kako je «...Crkva Blaženu Djevicu Mariju uvijek stavljala pred vjernike kao uzor za nasljedovanje, ali ne baš točno po načinu života kakav je ona provodila, to manje što su društveno-kulturne okolnosti u kojima se on odvijao, danas gotovo prekoračene i zastarjele, nego zato što je ona, u konkretnim okolnostima svoga života, cjelovito i slobodno prijanjala uz volju Božju (usp. Lk 1,28), prihvaćala riječ i provodila je u djelo, bila u svome djelovanju nadahnutu ljubavlju i duhom služenja: sve u svemu,

ona je bila prva i najsavršenija učenica Kristova. A sve to ima univerzalnu i trajnu vrijednost primjera». Nekoliko brojeva naprijed kako bi se izbjegao bilo kakav ostatak "pretjerivanja u mariologiji", kako to neki vole i danas reći, a to je prigovor iz prošlosti, Papa jasno precizira: «Konačno, ako je i to potrebno, mi bismo željeli dozvati u pamet, da je konačni cilj štovanja koje se iskazuje Djevici proslavljivanje Boga i postizavanje da kršćani žive životom koji će u svemu biti u skladu s voljom Božjom (MC, br. 39), koja je i za Isusa bila istinska hrana u njegovu zemaljskom životu što on i potvrđuje u Ivanovom evanđelju: «Moja je hrana vršiti volju Onoga koji me poslao» (Iv 4,34).

2.3. Redemptoris mater

Blaženi papa Ivan Pavao II. bio je, da tako kažemo, na istoj valnoj dužini sa svojim prethodnicima. Nedvojbeno je kako je i enciklika *Redemptoris Mater* (1987.) pomogla bolje razumjeti Marijinu vjeru kao sastavni dio kršćanskog otajstva. Drugi dio enciklike nosi naslov *Majka Božja u središtu Crkve na putu. Papa u prvi plan stavlja Marijinu vjeru, pa stoga i vjeru Crkve i svakog vjernika. Marijina je vjera pralik vjere Crkve. Njezin izvanredni put vjere stalni je poticaj i usporednica za Crkvu. Enciklika je duboko ukorijenjena u nauku II. vatikanskog koncila. Crkva svoj put prolazi kao hodočasnica u vjeri, nadilazeći pustinje svijeta i povijesti. U broju 17. piše kako je «...Marija, Majka, stalno u sjedinjenju s istinom svojega Sina samo u vjeri i po vjeri! Ona je dakle blažena, jer je "povjerovala i svaki dan iznova vjeruje u svim iskušenjima i protivštinama: i u razdoblju Isusova djetinjstva i kroz godine skrivena života u Nazaretu gdje im "bijaše poslušan" (Lk 2,51)», (RM, br. 17). «Oni koji kroza sva pokoljenja i u raznim narodima i pucima zemlje primaju s vjerom otajstvo Krista, utjelovljene riječi i Otkupitelja svijeta, ne samo da se obraćaju s poštovanjem k Mariji i štuju je kao svoju majku, nego u njezinoj vjeri traže potporu za svoju vjeru (RM, br. 27)*

2.4. Katekizam Katoličke Crkve

Katekizam Katoličke Crkve (1992.) Blaženu Djevicu Mariju primjereno smješta u otajstvo Krista i Crkve. U Katekizmu Marija se spominje na više mjesta a posebno u prvom dijelu tumačenja Vjerovanja, u drugom poglavlju, u članku pod brojem 3 koji nosi naslov *Isus Krist začet po Duhu Svetom, rođen od Marije Djevice*. Ako, dakle, Crkva ispovijeda da je Isus Krist božanska osoba s dvije naravi: božanskom i ljudskom, onda – slijedom toga – ispovijeda da je Marija uistinu Majka Božja, Bogorodica (br. 495).

Iako Marija u povijesnom trenutku u susretu s anđelom Gabrielom nije zasnurno do kraja shvatila Riječ navještenja, njezine riječi: «Neka mi bude!» obilježile su povijest čovječanstva za sva vremena. Zbog toga je Crkva u kontekstu poslušnosti vjere smatra najsavršenijim ostvarenjem (KKC, br. 148). Njezina vjera «da

će se ispuniti Božja riječ» ostala je postojana do posljednje kušnje, smrti Sina na križu, što Katekizam zove „noć vjere“. Prihvaćajući Božju spasiteljsku volju svim srcem, neopterećena bilo kakvim grijehom, potpuno se kao Gospodnja službenica posvetila osobi i djelu svoga Sina, zajedno s njime, potpomognuta milošću svemogućeg Boga. «To što katolička vjera vjeruje u odnosu na Mariju temelji se na onome što ona vjeruje u odnosu na Krista, ali što naučava o Mariji, na svoj način osvjetljuje njezinu vjeru u Krista» (KKC, br. 487).

3. Blažena ti što povjerova da će se ispuniti što ti je rečeno od Gospodina (Lk 1,45)

Prvo blaženstvo koje se navodi u evanđeljima jest blaženstvo o vjeri, a odnosi se na Mariju: «Blažena ti koja povjerova» (Lk 1,45), kaže Elizabeta. Ove riječi naglašavaju kontrast između Zaharijine nevjere i Marijine vjere. Primajući poruku o budućem rođenju sina, Zaharija se mučio povjerovati, ne vjerujući u buduću događaj jer su i on i njegova žena bili u poodmakloj dobi. Ova divna rečenica *Blažena ti što povjerova* urezana je kao biser u ulomak koji govori o posjetu Marije staroj rođakinji Elizabeti. Kad je Marija došla k Elizabeti, ona pozdravlja Mariju i proglašava je blaženom jer Marija prethodi svima i bijaše prva vjernica u Novom zavjetu. Marija je vjernica u pravom smislu riječi, prva u novom vremenu koje je započelo s Isusovim dolaskom, model svih onih koji vjeruju u Krista. Djevica vjeruje u nevjerovjatan poziv koji joj je u onom trenutku bio upućen preko anđela Gabriela, prepuštajući se potpuno vječnom Božjem planu koji ima s njom: «Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi» (Lk 1,38) njezin je odgovor. Tim svojim odgovorom u tom trenutku kao da je rekla Bogu: «Evo me, o Bože. Imaš me. Raspolaži sa mnom. Čini sa mnom što hoćeš. Ja sam kao neispisana voštana ploča. I neka božanski pisar svojom rukom i svojim perom ispiše na meni ono što želi. Neka Gospodar svih stvari čini sa mnom što hoće», piše Origen, crkveni pisac iz drugog stoljeća o Mariji uspoređujući je s voštanom tablicom ili pločom koja se u to vrijeme upotrebljavala za pisanje. Razlog zašto Elizabeta proglašava Mariju blaženom jesu božansko materinstvo i vjera, neraskidivo povezani prihvaćanjem Božje riječi. Marija se odaziva Božjem planu i već prije rođenja Crkve. U usporedbi s prvim apostolima i učenicima, ona je već imala iskustvo Duha Svetoga, vjerovala je Riječi i bila potpuno ostvarena kao osoba, žena i majka. Zbog te vjere sve će je generacije zvati blaženom. I sam Isus daje svjedočanstvo o Marijinoj vjeri kada, ženi koja je povikala iz mnoštva: «Blažena utroba koja te nosila i prsi koje si sisao», odgovara: «Još blaženiji oni koji slušaju riječ Božju i čuvaju je» (Lk 11, 27-28). Marija je, zasigurno, blažena jer je njezino krilo nosilo Spasitelja, ali i zato jer je slušala, prihvatila i čuvala Božju riječ u svom srcu.

Marija je svoju vjeru posvjedočila više puta: prije svega dok sluša Elizabetine

riječi i izražava svoju vjeru u himnu Veliča (usp. Lk 1,46-55); potom kada zajedno s Josipom prikazuje Isusa u hramu, sluša riječi starca Šimuna što završava činom vjere: «Otac njegov i majka divili se što se to o njemu govori» (usp. Lk 2,25-35); pri povratku u hram sluša Isusa koji govori o Ocu (usp. 2,41-50); «A majka je njegova brižno čuvala sve ove uspomene u svom srcu» (Lk 2,51); u Kani Galilejskoj sluša Isusa i ima potpuno povjerenje u Njega jer kaže poslužiteljima: «Što god vam rekne učinite» (Usp. Iv 2,1-12); Marija je rasla postepeno u vjeri. Za cijelog njezinog života, pa i u posljednjoj kušnji, njezina se vjera nije nikad pokolebala, nije prestala vjerovati da će se ispuniti Božja riječ, slušajući s križa posljednju Isusovu želju da postane naša Majka, pa ni onda kad joj je sin Isus umro na križu. Govoreći kako je Marija stajala pod križem, evanđelist Ivan nam pomaže shvatiti kako je Marija bila puna hrabrosti u ovom dramatičnom trenutku. To je bio najteži dio njezina života u njenom «napredovanju na putu vjere» (LG 58). Mogla je ostati uspravno na nogama samo jer je imala čvrstu vjeru. Zato Crkva u Mariji štuje najčistije ostvarenje vjere (CCC 149). U kušnji, Marija nastavlja vjerovati da je Isus Sin Božji i da će njegova žrtva preoblikovati sudbinu čovječanstva, što je Kristovo uskrsnuće definitivno i potvrdilo.

Mnogi crkveni oci pisali su o posljedicama Marijine vjere, među njima i sveti Irenej, koji Mariju uspoređuje s Evom, kaže da „posluhom postade uzrokom spašenja za sebe i sav ljudski rod“. Dodaje da je po Evi u svijet došla smrt, a po Mariji život, te je ona Majka živih.

4. Što Marijina vjera znači za nas danas

Kršćanska je zajednica uvijek imala od početka model za nasljedovanje u mučenicima, svecima, svjedocima, onima koji su predani potpuno Bogu i oduvijek bili poziv svima na ispravno življenje, a bili su spremni ako treba dati i život za Krista. Posvećenje je uvijek bilo izazov, a osobito danas kad smo bombardirani različitim informacijama, kada živimo u svijetu tehnologije, interneta, mobitela, satelitskih antena, gdje se informacije brzo prenose, a ljudi su sve osamljeniji, što se često događa i u našim zajednicama. Svatko treba naći svoju sigurnost u Bogu, inače nije moguće vjerovati i ispuniti svoje poslanje. Živimo u vremenu gdje se ta sigurnost često i ne traži. Iako je prošlo vrijeme diktature komunističkog ateizma koji se izravno protivio vjeri u Boga, došlo je novo vrijeme diktature, a to je diktatura relativizma, i to u globalnim razmjerima, gdje se polazi od teze da nijedna religija ne posjeduje istinu pa bi onda trebalo napraviti neku novu religiju koja bi bila sinteza svih pojedinih religija. Ovakav pristup je opasan jer može poljuljati one koji su slabi u vjeri. Odgovor na diktaturu relativizma samo je jedan, a to je Isus Krist koji kaže: Ja sam Put, Istina i Život (Iv 14,6). Zbog toga je važno stalno promišljati i imati pred sobom Mariju, onu koja je Isusa začela prije u duši nego

u utrobi, dakle vjerom, kako piše sv. Augustin. Ako smo se svjesno odlučili za Boga, i mi također u svome srcu po vjeri nosimo Krista i po vjeri ga naviještamo drugima.

Zato trebamo u našoj svakodnevnicu produbiti vjeru u našem zvanju i ići naprijed u našem redovničkom pozivu, unatoč kušnjama, poteškoćama, a ponekad i u osjećaju neuspjeha. U stalnom smo hodu prema skladu vjere i života, nastavljajući promatrati i živjeti u potpunosti značenje našega postojanja u svjetlu umrlog i uskrslog Gospodina. Na ovom putu gledamo u Mariju, koja je model autentične vjere, koja se uvijek temelji na slušanju i čuvanju riječi u svom srcu čineći je životnom i spasonosnom za sve ljude. U hodu prema usavršavanju, Marija kršćanima pokazuje savršenstvo koje ljudi i žene našeg vremena, naravno uključujući i nas redovnike i redovnice, mogu postići na osobnom planu zahvaljujući Kristovom stvaranju i otkupljenju, a osobito u odnosima s drugima. Marija je savršena slika dostignute savršenosti, pokazujući svima nama što je to novo stvorenje u slavi Uskrsloga.

Marija nas poziva da joj sličimo u još nečemu: biti stalno vjerni pozivu za koji smo i mi odabrani ponavljajući riječi psalmiste: «Gospodinu rekoh: Ti si moj gospodar! Nema mi blaženstva bez tebe. ... Gospodin mi je baština i čaša: ti u ruci držiš moju sudbinu. Na divnu zemlju padoše mi konopi, vrlo mi je mila moja baština» (Ps 16, 2.5-6).

Svaki ljudski susret, prije svega s onima s kojima živimo, među braćom i sestrama, na poslu, u školi gdje radimo uvijek je samo blijeda slika onog velikog susreta na koji smo pozvani, a to je susret s našim Gospodinom Isusom Kristom. Pozvani smo uvijek iznova susretati Gospodina jer kada ga susretnemo, pronalazimo same sebe i smisao svog života. Između nas i drugih u svakodnevnom životu, a i u našim zajednicama ponekad su planine koje treba prijeći i zidovi koje treba srušiti. Postoje predrasude, želja da se osvetimo onome koji nas je povrijedio, tako da nam se dogodi da nikada ne susretnemo osobe pokraj kojih godina živimo. Bez vjere se ne može živjeti vlastita duhovnost u dubini i otvorenosti. Apostoli traže od Isusa da im da vjere, a on im odgovara snažnom metaforičkom slikom: «Da imate vjere koliko je zrno gorušičino, rekli biste ovom duču: 'Iščupaj se s korijenom i presadi se u more!' I on bi vas poslušao» (Lk 17,6). Kao da želi reći i njima i nama: ako budete imali imalo povjerenja u Boga, i ono najmanje učinjeno s vjerom bit će preobraženo i ostvareno kako treba, jer ono što ljudima izgleda nemoguće, Bogu je moguće.

Pitanje vjere je ključni problem u životu svakog pojedinca. Zbog toga je cilj naših pogleda usmjerenih prema Mariji molitva Gospodinu da nam daruje vjeru koju je ona imala, da imamo povjerenje u Boga kao Marija, pouzdanje u Boga kao ona, da rastemo zajedno s njom u vjeri, također i onda ako moramo proći kroz

noć vjere (RM, br. 17), kao što je prošla i ona. Istinski put čovjeka je put njegove vjere. Tko je vlastiti život odlučio iz dana u dan živjeti u Božjoj prisutnosti, to jest birajući dobro i čineći ga svima, iskusio je kako se teško tim putem penjati prema Božjim vrhuncima. Božja riječ je ona koja nam govori koliko je ovo istinito i važno. U Evanđelju nalazimo jednu Isusovu rečenicu na koju bismo se često trebali vratiti i ponovno o njoj razmisliti. Isus kaže: «Kad Sin Čovječji dođe, hoće li naći vjere na zemlji?» (Lk 18, 8). To je pitanje Isus postavio kao strogu opomenu za svoje slušatelje, ali i za nas. To su teške riječi, ali puno govore i posvješćuju nam kako težak put vjere u Boga moraju proći ljudi koji su otvoreni traganju za vječnim životom. S druge strane, u Poslanici Hebrejima (Heb 11,6) nalazimo rečenicu kako je *bez vjere nemoguće omiljeti Bogu*.

Marija nas svojim životnim primjerom poziva na molitvu i meditaciju. Ona meditira Pisma, razmišlja o Riječi, čuva u sjećanju i svom srcu čudesna djela Božja koja je on učinio u njenoj osobnoj povijesti kao i povijesti njenog naroda. Ona je primjer poniznosti i poslušnosti Očevoj volji, model poništenja sebe samoga, te snažnog sudjelovanja u Kristovoj patnji. U Marijinu srcu nije se nikada smanjila radost zato što je bila izabrana.

Na kraju bismo mogli zaključiti kako se u Mariji i s Marijom ostvaruje harmonija između vjere i života. U njoj i s njom naše prijanjanje, pripadanje Kristu postaje primanje udjela u Božjoj obitelji. U konačnici, ona je žena u kojoj se spajaju različiti aspekti ljudske slobode, iako je ona proročka i osloboditeljska žena uvijek ostaje žena vjere i zato je Crkva predlaže kao savršen primjer Gospodnje učenice, tj. aktivnog kršćanina koji sudjeluje u izgrađivanju civilizacije ljubavi.

I za kraj razmišljanje o vjeri Carla Alberta Salustrija, talijanskog pjesnika poznatijeg pod pseudonimom Trilussa. On vjeru zamišlja kao jednu slijepu staricu i piše: «Ta slijepa starica, koju susretoh u noći, kad se izgubih usred šume - jer je život kao šuma u kojoj smo svi izgubljeni - i ta starica mi reče: 'Ako ne znaš put, pratit ću te ja, jer ga poznajem. Ako imaš snage ići za mnom, od vremena do vremena dat ću ti čuti jedan glas, sve tamo do kraja gdje je jedan čempres, sve do vrha gdje je križ, budući da život svakoga čovjeka prolazi Kalvarijom'. Odgovorih: 'mmmm, ma baš će tako biti?! Čini mi se čudnim da me može voditi ako ne vidi.' Slijepa starica me onda uhvati za ruku i uzdahnu: 'Hodaj!!!... Bila je to VJERA.»